

RAPPORT VAN DE BENELUX – ITEM CONFERENTIE

“DE TOEKOMST VAN WERKEN/THUISWERKEN VANUIT EEN GRENSOVERSCHRIJDEND PERSPECTIEF”

Brussel, 13.10.2022

INHOUDSOPGAVE

Verwelkoming door Alain de Muysen	3
Programma	4
Terugblik	5
Conclusie: Lessons learned	10
Slotwoord door Frans Weekers	11
PowerPoint presentaties.....	12
Dhr. Frederik De Wispelaere, KU Leuven	12
Professor Marjon Weerepas, ITEM	24
Dhr. Franz Clément, LISER, Luxemburg	37

VERWELKOMING

Door Alain de Muysers, Secretaris-Generaal van de Benelux Unie

“

Als gevolg van de diverse crises die wij momenteel beleven, maar in het bijzonder het post-coronatijdperk, de huidige spanningen op de arbeids- en de energiemarkt en de sterke inflatie ten gevolge van de oorlog in Oekraïne, verandert onze manier van leven en werken.

We moeten ons voorbereiden op een vergaande omslag naar nieuwe modellen, nieuwe werkvormen, maar ook op de daarmee samenhangende sociale en fiscale vraagstukken. In wezen gaat het erom de contouren van het begrip "werk" te herdefiniëren, waarbij de plaats van uitvoering steeds minder belangrijk wordt en werk steeds meer als een geheel van gemeenschappelijke waarden moet worden beschouwd.

Het is onze taak ervoor te zorgen dat bij al deze nieuwe ontwikkelingen onze waarden en normen worden nageleefd, waarbij de mens centraal staat. En om in dat opzicht voorstellen te doen aan onze politieke besluitvormers.

Onze gedachtewisselingen vandaag kaderen binnen een Benelux+ perspectief, om te komen tot een holistische visie, niet alleen op de impact van de nieuwe werkvormen en werkwijzen maar ook om alle grensregio's erin mee te nemen die onze natuurlijke, grensoverschrijdende leefgemeenschap vormen.

”

PROGRAMMA

Moderator: M. Martin Unfried, ITEM

- 12:00** Registratie van deelnemers
- 12:30** *Lunch*
- 13:30** Verwelkoming door **dhr. Alain de Muysers**, Secretaris-Generaal van de Benelux Unie
- 13:35** Inleiding door **Prof. Anouk Bollen**, Directeur, ITEM: Het nieuwe werken: toegenomen mobiliteit, andere vormen van werk, andere manieren van werken.
- 13:45** Trends qua mobiliteit en cijfers over telewerk - **dhr. Frederic De Wispelaere**
- 14:15** Korte stand van zaken multilateraal:
EU (Administratieve Commissie), OESO, ELA, EESC door **Prof. Marjon Weerepas** van ITEM
- 14:30** Stand van zaken en ervaringen uit de verschillende grensregio's:
- **dhr. Franz Clément**, LISER, Luxemburg
  - **mw. Heike Xhonneux**, Grensinfopunt Aachen-Eurode
  - **mw. Pascale Pechholt**, Grensinfopunt Maastricht
  - **dhr. Julien Dauer**, Directeur de Frontaliers Grand Est
  - **dhr. Michael Großer**, Infobest Kehl/Strasbourg
  - **dhr. Jos Poukens**, ACV Vakbond, België
- 15:30** *Pauze*
- 15:45** *Discussie: wat kan geleerd worden, zijn er gemeenschappelijkheden? Wie kan / moet wat doen?*
Panel:
- **dhr. Jeroen Lenaers**, MEP NL (videoboodschap)
  - **dhr. Pascal Arimont**, MEP BE
  - **mw. Patricia Creutz**, voorzitter van het Benelux Parlement
- 16:15** Conclusies door het expertisecentrum ITEM en afsluiting door **dhr. Frans Weekers**, adjunct-Secretaris-Generaal van de Benelux Unie

TERUGBLIK

mr. drs. P.J.T. (Pim) Mertens, wetenschappelijk coördinator bij het Expertisecentrum ITEM / als promovendus verbonden aan Universiteit Maastricht (pim.mertens@maastrichtuniversity.nl)

S.P.M. (Sander) Kramer LL.M., als onderzoeker verbonden aan het Expertisecentrum ITEM / Universiteit Maastricht (sander.kramer@maastrichtuniversity.nl)

Op 13 oktober jl. vond de Benelux Unie-ITEM Conferentie plaats met een focus op de toekomst van (thuis)werken vanuit een grensoverschrijdend perspectief. Centraal stond de huidige stand van zaken, welke ervaringen er zijn in de verschillende grensregio's die de Benelux-plus kent en wat er geleerd kan worden. Door middel van een combinatie van inzichten uit de wetenschap, praktijk en de politieke dimensie werd de problematiek nader geduid en gezocht naar mogelijke oplossingsrichtingen. De vraag wat de Europese Unie en de Benelux Unie kunnen betekenen nam hierbij een centrale rol in.

Inleiding, door Professor Anouk Bollen, Directeur, ITEM

Te midden van verschillende crises, i.e. Covid-19, energiecrisis, oplopende inflatie, neemt het telewerken steeds grotere proporties aan. Deze feiten en omstandigheden hebben een aanzienlijk impact op ons dagelijks leven, ook van grenswerkers. Deze (grensoverschrijdende) thuiswerkproblematiek werd tijdens de conferentie vanuit een Benelux-plus perspectief gezien (België, Nederland, Luxemburg + Großregion). Hierbij werd gepleit voor een meer holistisch perspectief waarbij niet alleen alle relevante juridische domeinen worden meegenomen, maar ook alle grensregio's die door de problematiek worden geraakt.

Helaas is te constateren dat nu, Corona een mindere rol speelt in ons dagelijks leven, dit als politiek argument wordt aangewend om terug te vallen in oude (pre-covid) patronen en gewoonten. De rechtvaardiging – de pandemie – voor uitzonderingsgevallen (ook op gebied van fiscaliteit en sociale zekerheid) is hiermee naar verluidt vervallen. Gezien de vergaande gevolgen van (grensoverschrijdend) thuiswerken en het vervallen in het oude regime zou dit niet zo mogen zijn. Met het oog hierop zou gezocht moeten worden naar argumenten/rechtvaardigingen die bestaan om deze nieuwe vorm van werken te rechtvaardigen en wet- en regelgeving in lijn te brengen met deze nieuwe werkelijkheid.

Trends qua mobiliteit en cijfers over telewerk, door dhr. Frederic De Wispelaere

Dat (grensoverschrijdend) werken inmiddels een blijvertje is, blijkt ook uit reeds vergaarde data, met name op het niveau van Eurostat – data die door Frederic De Wispelaere werd geduid. Voor 2 miljoen personen in de EU geldt dat zij wonen in een ander land dan waar ze werkzaam zijn. Hiermee zijn deze personen te kwalificeren als arbeidsmobiel, afgezien van de vraag of deze personen kwalificeren als *cross-border worker* of als *frontier worker*. In relatieve termen betreft dit minder dan 1% van de totale Europese beroepsbevolking. Desalniettemin zijn er belangrijke regionale verschillen, naast het feit dat op het persoonlijk vlak de gevolgen significant kunnen zijn.

Op EU-niveau zijn uitgaande stromen van mobiele arbeid met name te zien vanuit Duitsland, Frankrijk en Polen; ingaande stromen richting Duitsland, Zwitserland en Luxemburg. Ook meer specifiek op Benelux-niveau is recente data beschikbaar inzake arbeidsmobiliteit (alle data betreft 2021). Ten aanzien van België is het leeuwendeel van inkomende werknemers afkomstig uit Frankrijk (+/- 38.000); richting Luxemburg trekt het grootste deel aan Belgische uitgaande werknemers (+/- 46.000). Per saldo kent België meer uitgaande (+/- 88.000 personen) dan inkomende werknemers (+/- 52.000 personen). Met betrekking tot Nederland komen +/- 39.000 inkomende werknemers uit België en +/- 41.000 personen uit Duitsland. Specifiek richting de Duitse deelstaat Noordrijn-Westfalen trekken +/- 7.500 uitgaande werknemers vanuit Nederland. De Nederlandse situatie wordt gekenmerkt door meer inkomende dan uitgaande werknemers. Uitschieter wat betreft het aantal inkomende werknemers is Luxemburg. 212.000 werknemers in Luxemburg (maar liefst 46% van de totale beroepsbevolking) is afkomstig uit het buitenland; met name uit België, Frankrijk en Duitsland.

Ten aanzien van de sectorale verdeling is bij de betreffende grensarbeiders een ander profiel te herkennen in vergelijking met het (interne) nationale arbeidsmarktprofiel. Over het geheel genomen is er een oververtegenwoordiging van grensarbeiders in de sectoren bouw en industrie. Met name werknemers in deze sectoren zijn mobiel te noemen. Dit is met name het geval vanuit Polen richting Duitsland, Frankrijk en Luxemburg. Ook een dergelijke sectorale verdeling zou in acht moeten worden genomen bij het zoeken naar een mogelijke oplossing, i.e. waar wringt de schoen het meest.

Ten aanzien van de omvang en het profiel van telewerken zijn interessante patronen te zien die de discussie omtrent de thuiswerkproblematiek nader duiden. Uit de zogenoemde Arbeidskrachtenenquête – uitgevoerd door Eurostat – blijkt dat sinds de covid-pandemie het aantal gewoonlijke thuiswerkers is toegenomen van 5% naar 13%.¹ Desalniettemin blijkt een grote groep werknemers nooit thuis te werken (76% in 2021). Deze data doet echter niet af aan de relevantie van de problematiek voor de Benelux Unie, aangezien in de Benelux-landen een veel hoger percentage van de werknemers gewoonlijk thuiswerkt t.o.v. het EU-gemiddelde. Ter illustratie, in een landenvergelijking zitten de Benelux-landen aan de rechterkant (richting ongeveer een kwart dat gewoonlijk thuiswerkt). Voor de Benelux Unie is de problematiek dus van groter belang in kwantitatieve zin.

Ten aanzien van telewerkende grensarbeiders is helaas geen specifieke data op de Benelux Unie beschikbaar. Uit de gepresenteerde Europese data kan echter worden opgemaakt dat het aantal grensarbeiders dat gewoonlijk thuiswerkt is toegenomen van 2% vóór Covid naar 12% in 2021. Ten opzichte van de totale groep grensarbeiders is dit een aanzienlijke toename. Deze gegevens bieden grond voor een verdere discussie, waarbij met name voor landen Duitsland, Frankrijk, Oostenrijk en België een grote groep thuiswerkende grensarbeiders is te herkennen.

Over het geheel genomen is een sterke concentratie van grensarbeid in bepaalde landen, regio's en sectoren waar te nemen. Telewerken is echter niet uitgegroeid van uitzondering naar regel maar een sterke toename sinds de Covid-pandemie is terdege zichtbaar. Wat betreft telewerkende grensarbeiders is ook een sterke toename te zien maar met sterke verschillen tussen landen en sectoren. Binnen de Benelux lijkt de telewerkende grensarbeider aan nieuwe realiteit te winnen. Reden genoeg om de stand van zaken op wetgevingsniveau op te maken.

---

¹ Zie [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Labour_force_survey_\(LFS\)/nl](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Labour_force_survey_(LFS)/nl).

Korte stand van zaken multilateraal: fiscaliteit en sociale zekerheid, door Professor Marjon Weerepas, ITEM

ITEM beoogt een vertaalslag van fundamenteel onderzoek naar behoeften van leven in de maatschappij. Een van de voorbeelden is de Grenseffectenrapportage 2021 naar de consequenties – op het gebied van fiscaliteit en sociale zekerheid – van grensoverschrijdend thuiswerken.² Hiermee voorziet ITEM in een behoefte en draagt het instituut argumenten aan waarom het thuiswerkprobleem aandacht verdient. Calculaties in dit dossier lieten een wisselend beeld zien wat betreft het netto-inkomen voor de werknemer, zowel als loonkosten voor de werkgever. Het kan zowel negatief als positief uitpakken. Nu een aantal tijdelijke goedkeuringen en overgangsregelingen de revue hebben gepasseerd in de voorbije jaren, is het tijd de balans op te maken. Prof. dr. Marjon Weerepas ging daarop in.

Zo heeft het Benelux-parlement een aanbeveling gepubliceerd waarbij zij nationale regeringen aanspoort tot onderzoek en een geharmoniseerd beleid voorstaat m.b.t. het fiscale en sociale statuut van de grenswerknemers binnen de Benelux.³ Tevens wordt gepleit voor het op Benelux-niveau – toelaten van 48 thuiswerkdagen per jaar (doorgaans 1 dag per week) zonder gevolgen voor de fiscaliteit en sociale zekerheid.

Op EU-niveau besloot de Administratieve Commissie op 14 juni 2022 om het ‘no-impactbeleid’ voor de sociale zekerheid voor grensarbeiders door te zetten tot eind 2022.⁴ Technisch gezien is het geen verlenging van het eerdere, maar de praktijk is hetzelfde: werknemers die meer dan 25% van de tijd thuiswerken krijgen tot eind 2022 niet te maken met een verschuiving van sociale zekerheid. Hierbij zij opgemerkt dat de fiscale ‘neutraliteit’ per 1 juli jl. is beëindigd, dus vanaf die datum vindt wel weer een *salary split* plaats. Ook op internationaal niveau stelde de OECD te midden van de Coronapandemie de nodige fiscale maatregelen voor.⁵

Voorts trok de Europese Commissie aandacht in haar rapport *Annual report on taxation* voor het feit dat veel lidstaten verschillende criteria gebruik om de fiscale woonplaats vast te stellen.⁶ Sommige lidstaten hebben in bilaterale belastingverdragen uitzonderingen opgenomen op dit woonplaatsbeginsel, volgens welke een bepaald aantal dagen afwezigheid van de gebruikelijke plaats van werkzaamheid in de andere lidstaat niet leidt tot een overgang van heffingsrecht. De verdragen tussen Luxemburg en haar buurlanden (Duitsland, Frankrijk en België) bevatten dergelijke *de-minimislimieten*, die variëren van 19 dagen per jaar (met Duitsland) tot 34 dagen per jaar (met België en Frankrijk). Voor zover bekend zijn geen maatregelen – toegespitst op de thuiswerkproblematiek – opgenomen in het nieuw te onderhandelen belastingverdrag tussen Nederland en België. Tussen Nederland en Duitsland worden de mogelijkheden hiervoor verkend.

---

² Zie hiervoor de ITEM Grenseffectenrapportage 2021: Marjon Weerepas, Pim Mertens, Martin Unfried, ITEM Grenseffectenrapportage Dossier 2: Impact analyse van de toekomst van thuiswerken voor grensarbeiders na COVID-19 & M.J.G.A.M. Weerepas, ‘Grenswerkers na de crisis: aanpassing regelgeving vereist?’, *Vakblad Grensoverschrijdend Werken* 2022/43.

³ Zie <https://www.beneluxparl.eu/wp-content/uploads/2021/04/BNL920-2.pdf>.

⁴ AC 125/22REV2: Guidance Note on telework.

⁵ Zie <https://www.oecd.org/tax/treaties/guidance-tax-treaties-and-the-impact-of-the-covid-19-crisis.htm>; <https://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/tax-administration-towards-sustainable-remote-working-in-a-post-covid-19-environment-fdc0844d/>; <https://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/teleworking-in-the-covid-19-pandemic-trends-and-prospects-72a416b6/>.

⁶ https://taxation-customs.ec.europa.eu/news/annual-report-taxation-2022-crises-still-looming-europe-should-prepare-future-tax-2022-06-28_en.

Ook het Europees Economisch en Sociaal Comité bracht een advies uit op 13 juli 2022 (ECO 585) waarin zij ervoor pleit dat de belastingregels voor particulieren wellicht aangepast moeten worden, om regels makkelijker na te leven te maken. Daarnaast zou de Europese Commissie moeten nagaan in hoeverre een één-loketsysteem mogelijk is. Bij een dergelijk loket zou de werkgever het aantal thuiswerkdagen van haar werknemers opgeven, waarna de belastingdienst vervolgens zou bepalen waar het betreffende werknemersloon belastbaar is.

Mogelijke oplossingsrichtingen die tijdens de conferentie naar voren werden gebracht zijn o.a. het opnemen van een thuiswerkdrempel in belastingverdragen, het ophogen van de substantieel-werkendrempel (voor sociale zekerheid) van 25% naar 40% en het gebruikmaken van art. 8 lid 2 of art. 16 lid 1 van de Verordening 883/2004 zoals ook is toegepast voor Rijnvaarders als bijzondere groep grensarbeiders. Het vinden van een oplossing is echter verbonden aan een aantal randvoorwaarden: een heldere definitie van thuiswerken/telewerken; samenwerking tussen nationale autoriteiten; zoveel mogelijk coördinatie tussen belastingen en sociale zekerheid; inachtneming van gevolgen voor het arbeidsrecht, en het waarborgen van rechtszekerheid voor werknemers en werkgevers.

Gemeenschappelijke oproep: thuiswerken een blijvertje dat blijvend aandacht verdient

De ervaringen vanuit de praktijk omtrent de grensoverschrijdende thuiswerkproblematiek werden gedeeld vanuit de verschillende grensregio's in België, Duitsland, Frankrijk, Luxemburg, Nederland, en Zwitserland. Gemeenschappelijk uit deze grensregio's blijkt het ontbreken van een definitie van telewerken een manco. Wordt, bijvoorbeeld, het bijwonen van de betreffende conferentie gezien als thuiswerken? De onzekerheid omtrent deze vraag onderstreept het belang ervan.

v.l.n.r. bovenaan: **dhr. Jos Poukens**, ACV Vakbond, België, **dhr. Martin Unfried**, ITEM (moderator), **mw. Heike Xhonneux**, Grensinfopunt Aachen-Eurode
onderaan : **dhr. Michael Großer**, Infobest Kehl/Strasbourg, **dhr. Julien Dauer**, Directeur de Frontaliers Grand Est
mw. Pascale Pechholt, Grensinfopunt Maastricht, **dhr. Franz Clément**, LISER, Luxemburg

Waar grensoverschrijdend telewerken vóór de covid-pandemie onvoldoende aandacht kreeg – met name voor de consequenties op fiscaal vlak en voor de sociale zekerheid – krijgt de problematiek nu meer momentum mede door het samenvallen met andere crises. Deze crises lijken daarmee vorm te geven aan de nieuwe realiteit. Kantoren worden – ook in grensregio's – gedeeltelijk gesloten vanwege de hoge energieprijzen, waarbij thuiswerken een vanzelfsprekendheid lijkt, thuiswerken helpt bij het verminderen van files en de hoge brandstofprijzen aanzetten tot thuiswerken.

Ook met het oog op deze ontwikkelingen lijkt thuiswerken een blijvertje, waarbij andere crises als katalysator lijken te werken. In het licht van de thuiswerkproblematiek, manifesteerde zich in grensregio's ook de urgentie van een samenhang tussen fiscaliteit, sociale zekerheid en arbeidsrecht.

De voortdurende onzekerheid omtrent de rechtspositie van thuiswerkende grensarbeiders leidde ook in grensregio's tot een sluimerende ongelijke behandeling van collega's op de werkvloer. De gevolgen hiervan werden in de grensregio's in toenemende mate duidelijk. Werkgevers zijn namelijk terughoudend om werknemers over de grens in dienst te nemen vanwege administratieve obstakels, dan wel niet te voorziene (hoge) werkgeverskosten. Hiermee wordt de Euregio minder attractief als arbeidsmarkt. Anderzijds zijn grensarbeiders minder tevreden of zeggen zelfs hun baan op omwille de onzekerheid. Deze onzekerheid omtrent de rechtspositie omhelst ook een vraag naar meer duidelijke en eenduidige informatieverschaffing richting werknemer en werkgever en meer zicht op effecten op het inkomen van grensarbeiders. Inderdaad, een uniforme constatering is dat het aantal vragen rondom thuiswerken tot in enkele duizenden voor alleen al dit jaar bedraagt. Daarbij kunnen we er niet vanuit gaan dat grensarbeiders en hun werkgevers bewust zijn van alle gevolgen rondom thuiswerken. Sterker nog, doordat werkgevers de toepasselijke regels niet altijd goed begrijpen worden fouten gemaakt. Om betere informatievoorziening te realiseren dienen de informatiepunten ook tijdiger en accurater van de actuele informatie te worden voorzien door de overheden. Een gemene deler lijkt te zijn dat een oplossing dient te worden gezien vanuit waar het probleem is ontstaan, i.e. de grensarbeid, en de ambitie loslaten om verder te reiken.

Panel Europees en Benelux Parlement
v.l.n.r. : **mw. Patricia Creutz**, voorzitter van het Benelux Parlement, **dhr. Martin Unfried**, ITEM (moderator), **dhr. Pascal Arimont**, MEP BE

dhr. Jeroen Lenaers, MEP NL ([videoboodschap](#))

CONCLUSIE: LESSONS LEARNED

De voornaamste breed gedragen conclusie tijdens de conferentie was dat het niet zo zou moeten zijn dat wordt teruggevallen in het oude (pre-covid) regime. Covid heeft als katalysator gewerkt en ervoor gezorgd dat de (reeds bestaande) onderbelichte grensoverschrijdende thuiswerkproblematiek zich met ferme aandacht heeft gemanifesteerd, die ook in belangrijke mate gelijksoortig zijn in verschillende grensregio's. Over de herziening van de Verordening 883/2004 lopen reeds onderhandelingen, maar telewerken vormt geen onderdeel daarvan uit. Dit aspect toevoegen aan de huidige onderhandelingen wordt als lastig ingeschat. Wat betreft de fiscaliteit stuit men herhaaldelijk op een starre houding bij de lidstaten. Voorts lijken nationale ministeries terughoudend in het verstrekken van informatie, terwijl de fiscaliteit transparant zou moeten worden besproken. De Europese Commissie lijkt hierin verder terughoudend te zijn, zonder *sense of urgency*.

Vanuit de Benelux Unie staan de besproken problematieken en wensen hoog op de agenda. De statistieken voor de Benelux-landen onderschrijven deze urgentie. Nu de tijd dringt en dit vraagt om een grondige voorbereiding op o.a. nieuwe vormen van werk – inclusief aanverwante vragen op het gebied van fiscaliteit en sociale zekerheid – is de doelstelling te komen tot aanbevelingen voor beleid; met name voor Benelux-landen. Het bijeenbrengen van de domeinen van sociale zekerheid en fiscaliteit middels Benelux-werkgroepen is hier één van de concrete acties hiertoe. Zo is binnen de Benelux onlangs een raadpleging gestart over het fiscale aspecten wen wordt aansluiting met sociale zekerheid gezocht. Daarbij is het bijvoorbeeld zaak de Europese Commissie aan te moedigen om wijziging door te voeren (bv. ophogen drempel van 25% naar 40%).

Indien dit niet op korte termijn mogelijk blijkt, kan en moet de Benelux Unie echter vooruitlopen als Benelux-landen initiatief te nemen: als proeftuin voor Europa. Daarbij moet artikel 16 bijvoorbeeld onder de loep worden genomen, er moet geen willekeur ontstaan maar duidelijkheid. Zowel het Secretariaat-Generaal van de Benelux Unie als het Benelux Parlement zijn zich van de noodzaak tot actie en concrete oplossingen bewust, waarbij de Benelux Unie ervoor zal blijven werken voor een raamwerk dat zekerheid biedt. Deze conferentie vormt een eerste stap, dat in de verdere besprekingen met de werkgroepen Fiscaliteit en Sociale Zaken binnen de Benelux zal worden ingebracht.

SLOTWOORD

Dhr. Frans Weekers, Adjunct-secretaris-generaal van de Benelux Unie, sloot de conferentie af met de woorden :

“

Een van de essentiële functies van de Benelux bestaat erin om, naast de op nationaal of Europees niveau genomen maatregelen, een meerwaarde voor onze landen te kunnen bieden en een concrete grensoverschrijdende reflectie over actuele vraagstukken te stimuleren, zoals vandaag het geval was.

Door als neutraal forum en uitwisselingsplatform de juiste mensen, zowel op politiek als op deskundig niveau in de landen, bijeen te brengen, wil de Benelux helpen de uitdagingen en de urgentie van grensoverschrijdend telewerk onder de aandacht te brengen. Onze gemeenschappelijke doelstelling is niet te verzanden in intenties, maar concrete oplossingen te vinden voor grensarbeiders; de Benelux wil het thema telewerken hoog op de agenda houden, de krachten binnen de Europese Unie bundelen en de fiscale en sociale effecten onder de aandacht brengen.

Dit vereist het overwinnen van de traditionele mentaliteit om nieuwe ontwikkelingen in het werk volledig te omarmen.

Indien oplossingen op EU-niveau moeilijk te vinden zijn, zou de Benelux ten slotte het juiste forum kunnen zijn om op dit gebied het voortouw te nemen.

”

POWERPOINT PRESENTATIE

Dhr. Frederik De Wispelaere, KU Leuven

Grensarbeid en telewerk in beeld

Frederic De Wispelaere
HIVA – KU Leuven

BENELUX - ITEM Conferentie

*De toekomst van (thuis)werken vanuit grensoverschrijdend
perspectief*

13 oktober 2022

1

Inhoud

1. Omvang en profiel van **grensarbeid**
2. Omvang en profiel van **telewerk**
3. Omvang van **telewerkende grensarbeiders**

2

Grensarbeid in de EU, met een focus op de BENELUX

3

Omvang van grensarbeid in de EU/EFTA

Werkland ≠ Woonland

± 2 miljoen personen in de EU
< 1% van de totale tewerkstelling in de EU

Hoofdzakelijk vanuit

Frankrijk, Duitsland en Polen

Hoofdzakelijk richting

Duitsland, Zwitserland en Luxemburg

Bron: Eurostat – LFS data

4

Omvang van grensarbeid in de BENELUX

Vanuit en richting België

Het aantal grensarbeiders op 30 juni 2021

Provincie	Inkomende grensarbeiders					Uitgaande grensarbeiders				
	Luxemburg	Frankrijk	Duitsland	Nederland	Totaal	Luxemburg	Frankrijk	Duitsland	Nederland	Totaal
Antwerpen	311	159	137	4.828	5.155	285	39	122	8.229	8.675
Brussel	90	637	87	388	1.202	218	206	81	175	680
Vlaams Brabant	5	40	44	130	219	236	62	83	345	726
Waals Brabant	5	121	3	6	135	326	69	13	17	425
West-Vlaanderen	13	5.761	25	751	6.550	106	831	35	357	1.329
Oost-Vlaanderen	10	186	39	4.003	4.238	135	105	52	1.307	1.599
Henegouwen	62	22.570	10	35	22.677	332	6.563	22	14	6.931
Luik	66	428	590	106	1.190	8.287	103	6.098	988	15.476
Limburg	7	259	145	2.162	2.573	147	7	226	15.129	15.509
Luxemburg	285	6.243	5	4	6.537	35.113	220	8	21	35.362
Namen	23	1.579	6	1	1.609	1.026	215	7	13	1.261
Totaal	597	37.983	1.091	12.414	52.085	46.211	8.420	6.747	26.595	87.973

Bron: https://www.riziv.fgov.be/SiteCollectionDocuments/statistieken_grensarbeiders_2021.pdf

5

Omvang van grensarbeid in de BENELUX

Vanuit en richting Nederland

Inkomende grensarbeiders		Uitgaande grensarbeiders	
Vanuit	Aantal	Richting	Aantal
België	39 580	Noordrijn-Westfalen	7 490
Duitsland	41 680	Nedersaksen	1 200

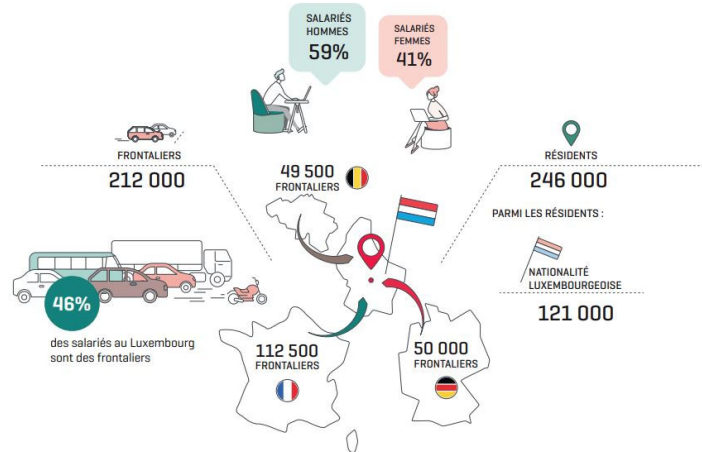
Bron: <https://opendata.grensdata.eu/#/InterReg/nl/>

6

Omvang van grensarbeid in de BENELUX

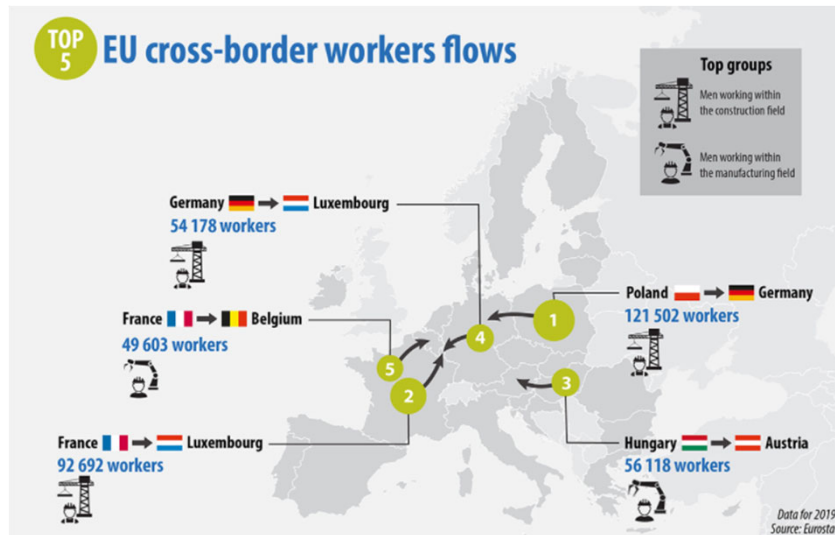
Richting Luxemburg

En 2021, 458 000 salariés ont travaillé au Luxembourg

Bron: <https://statistiques.public.lu/dam-assets/catalogue-publications/regards/2022/regards-03-22.pdf>

Profiel van grensarbeid naar sector in de EU

Bron: <https://ec.europa.eu/eurostat/cache/digipub/eumove/bloc-2c.html?lang=en>

Profiel van grensarbeid naar sector in Luxemburg

Sector	Local workers - LU citizens		Local workers - non-LU citizens		Frontier workers from Germany		Frontier workers from Belgium		Frontier workers from France	
	Number	% in total column	Number	% in total column	Number	% in total column	Number	% in total column	Number	% in total column
A - Agriculture	440	0.4%	620	0.5%	210	0.4%	220	0.5%	90	0.1%
B - Mining and quarrying	40	0.0%	80	0.1%	40	0.1%	20	0.0%	100	0.1%
C - Manufacturing	3,900	3.2%	5,880	4.6%	5,850	11.7%	4,410	9.0%	11,280	10.4%
D - Electricity and gas supply	1,050	0.9%	200	0.2%	200	0.4%	90	0.2%	190	0.2%
E - Water supply; waste management	730	0.6%	240	0.2%	230	0.5%	80	0.2%	600	0.6%
F - Construction	4,600	3.8%	16,820	13.0%	8,720	17.5%	6,340	13.0%	13,330	12.3%
G - Wholesale and retail trade	9,570	7.8%	11,180	8.7%	5,960	11.9%	7,740	15.8%	17,100	15.7%
H - Transporting	7,570	6.2%	9,190	7.1%	4,800	9.6%	4,290	8.8%	5,370	4.9%
I - Accommodation and food service activities	2,170	1.8%	9,730	7.5%	780	1.6%	1,270	2.6%	5,320	4.9%
J - Information and communication	4,040	3.3%	5,870	4.5%	1,570	3.1%	3,180	6.5%	6,360	5.8%
K - Financial and insurance activities	9,350	7.6%	17,390	13.5%	6,770	13.6%	5,850	12.0%	11,610	10.7%
L - Real estate activities	1,070	0.9%	1,140	0.9%	190	0.4%	260	0.5%	680	0.6%
M - Professional, scientific and technical activities	6,390	5.2%	15,760	12.2%	4,480	9.0%	6,560	13.4%	10,070	9.3%
N - Administrative and support service activities	2,690	2.2%	11,830	9.2%	1,510	3.0%	2,800	5.7%	14,550	13.4%
O - Public administration	44,340	36.2%	3,560	2.8%	1,650	3.3%	690	1.4%	980	0.9%
P - Education	1,590	1.3%	2,210	1.7%	490	1.0%	350	0.7%	840	0.8%
Q - Human health and social work activities	18,180	14.8%	8,400	6.5%	5,360	10.7%	3,750	7.7%	7,700	7.1%
R - Arts	900	0.7%	680	0.5%	280	0.6%	150	0.3%	480	0.4%
S - Other services	2,460	2.0%	1,960	1.5%	440	0.9%	500	1.0%	1,340	1.2%
T - Activities of households as employers	680	0.6%	4,450	3.4%	220	0.4%	150	0.3%	430	0.4%
U - Activities of extraterritorial organisations and bodies	130	0.1%	420	0.3%	30	0.1%	60	0.1%	170	0.2%
Unknown	720	0.6%	1,550	1.2%	120	0.2%	110	0.2%	170	0.2%
Total	122,610	100%	129,160	100%	49,900	100%	48,870	100%	108,760	100%

Bron: <https://adem.public.lu/fr/marche-emploi-luxembourg/faits-et-chiffres/statistiques/igs/Tableaux-interactifs-stock-emploi.html>

9

KU LEUVEN HVA

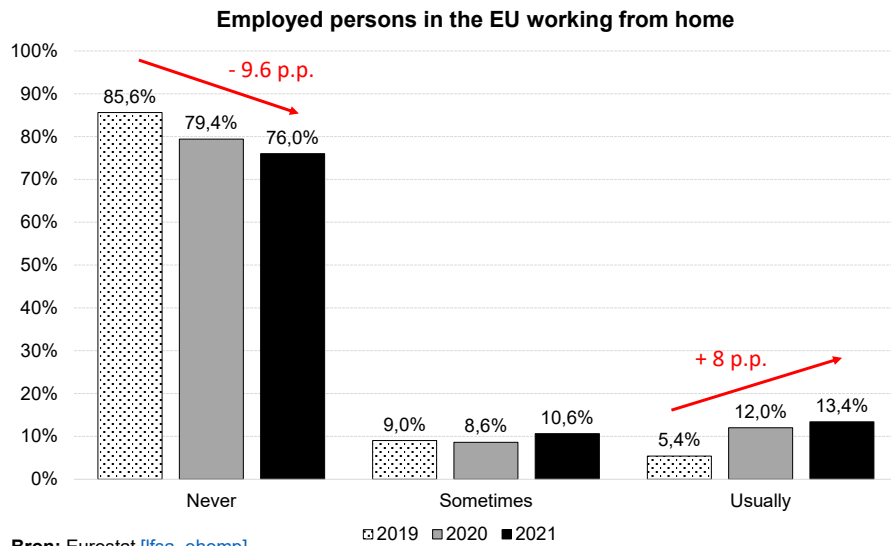
9

Telewerk in de EU, met een focus op de BENELUX

KU LEUVEN HVA

10

Omvang en evolutie van telewerk in de EU

11

KU LEUVEN HVA

11

Evolutie van telewerk in de BENELUX

	2019			2020			2021		
	Never	Sometimes	Usually	Never	Sometimes	Usually	Never	Sometimes	Usually
EU-27	85.6 %	9.0 %	5.4 %	79.4 %	8.6 %	12.0 %	76.0 %	10.6 %	13.4 %
Belgium	75.3 %	17.7 %	6.9 %	66.3 %	16.5 %	17.2 %	60.2 %	13.7 %	26.2 %
Luxembourg	66.9 %	21.5 %	11.6 %	52.4 %	24.4 %	23.1 %	54.9 %	17.0 %	28.1 %
Netherlands	62.9 %	23.0 %	14.1 %	59.8 %	22.3 %	17.8 %	46.1 %	31.3 %	22.5 %

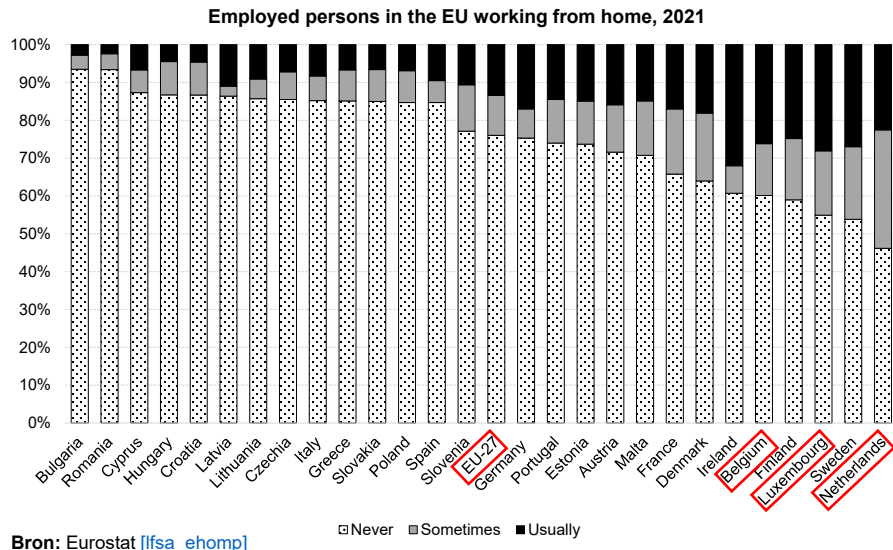
Bron: Eurostat [lfsa_ehomp]

12

KU LEUVEN HVA

12

Omvang van telewerk in de EU

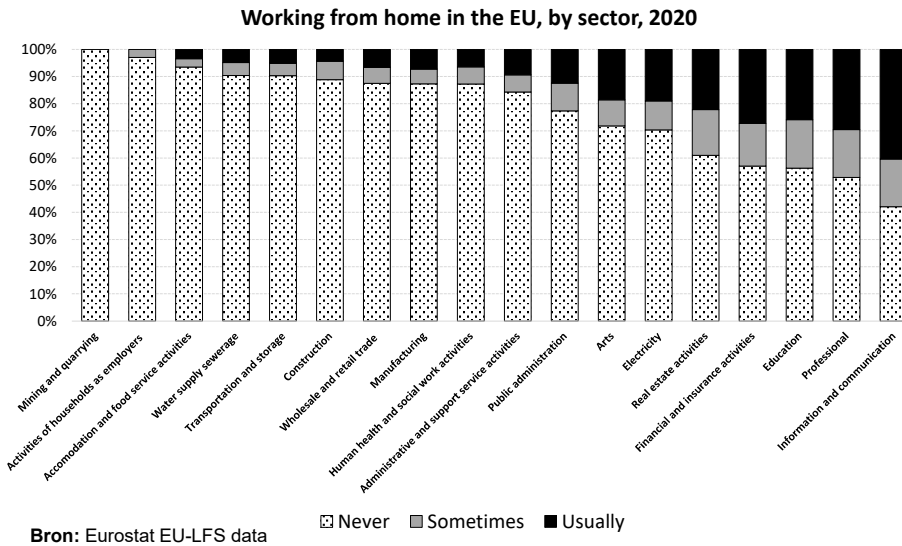

13

KU LEUVEN HVA

13

Profiel van telewerk naar sector in de EU

14

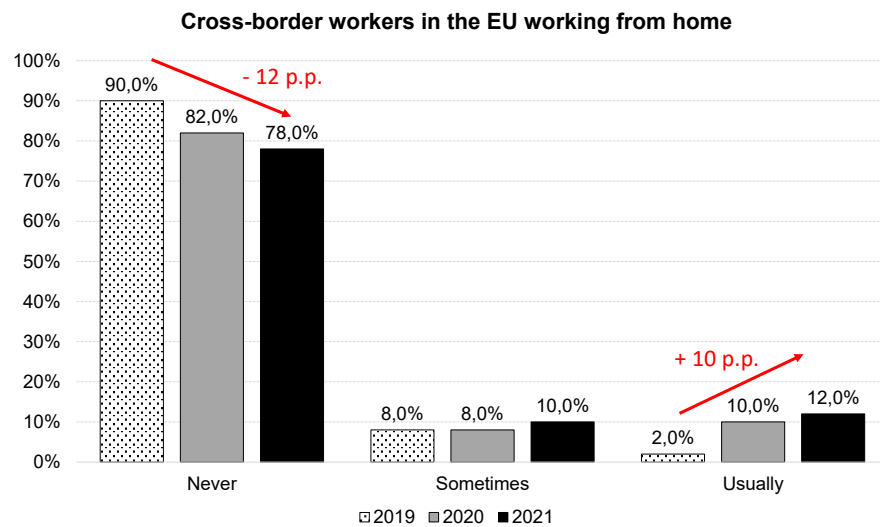
KU LEUVEN HVA

14

Telewerkende grensarbeiders in de EU, met een focus op de BENELUX

15

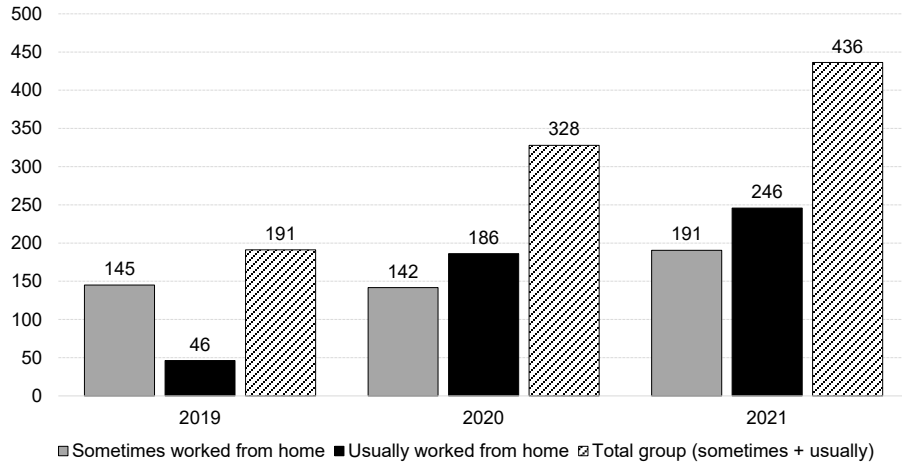
Omvang en evolutie van telewerkende grensarbeiders in de EU

16

Omvang van telewerkende grensarbeiders in de EU

Estimated number of cross-border workers in the EU working from home (in ,000)

Bron: Eurostat EU-LFS data

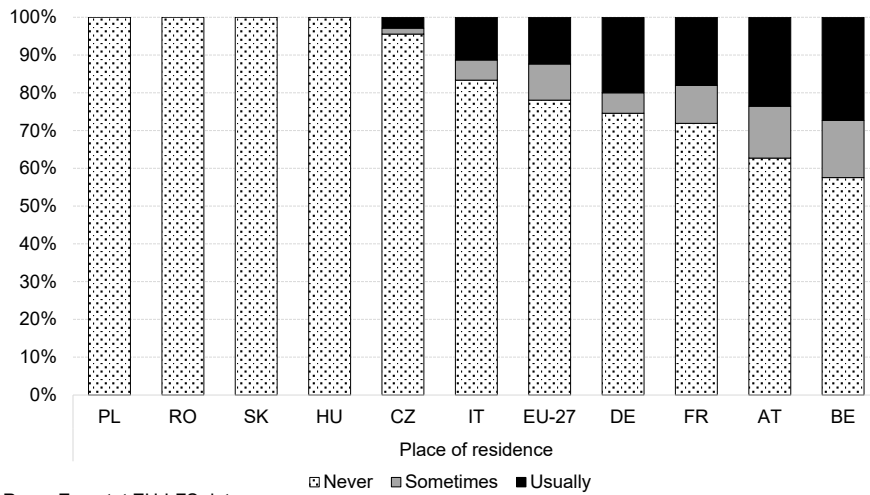
17

KU LEUVEN HVA

17

Omvang van telewerkende grensarbeiders in de EU

Cross-border workers in the EU working from home, 2021

Bron: Eurostat EU-LFS data

18

KU LEUVEN HVA

18

Samenvattend

19

Samenvattend

Grensarbeid

- Sterke concentratie in bepaalde landen, regio's en sectoren.

Telewerk

- Van uitzondering naar regel?
- Sterke toename sinds de COVID-19 pandemie;
- 3 op 4 van de tewerkgestelden in de EU werkt evenwel nooit thuis;
- Sterke verschillen tussen landen alsook tussen sectoren.

Telewerkende grensarbeiders

- Ook voor deze groep een sterke toename sinds de COVID-19 pandemie;
- Het gaat naar schatting om een totale groep van meer dan 400 000 grensarbeiders in de EU die soms of gewoonlijk thuiswerken;
- Percentage telewerkende grensarbeiders lag oorspronkelijk lager t.o.v. de totale groep tewerkgestelden in de EU maar toont wel een sterkere toename;
- Ook voor deze groep doen zich sterke verschillen voor tussen landen (en tussen sectoren).

20

Vragen of opmerkingen?

frederic.dewispelaere@kuleuven.be

POWERPOINT PRESENTATIE

Professor Marjon Weerepas, ITEM

"DE TOEKOMST VAN WERKEN/THUISWERKEN VANUIT EEN GRENDOVERSCHRIJDEND PERSPECTIEF"

13 oktober 2022

prof.dr. M.J.G.A.M. Weerepas

1

Korte stand van zaken multilateraal/bilateraal

- (I) Uitgangspositie
- (II) Toepasselijke 'normale' regels fiscaal en sociale zekerheid/premieheffing -> werknemers
- (III) Enige initiatieven en nadere regelgeving
- (IV) Hoe verder na de crisis?

2

I. Berekeningen ITEM Grenseffectenrapportage*

- Casusposities: NL-BE, NL-DE, BE-DE
- 1. alleenstaande grenswerker
- 2. grenswerker + partner zonder inkomen, twee kinderen (8 en 10 jaar)
- 3. grenswerker + partner met inkomen (€ 15.000), twee kinderen (8 en 10 jaar)
- € 36.500 en € 55.500

*De berekeningen zijn gemaakt door Ernst & Young Belastingadviseurs LLP

2021 pro forma berekeningen / geheel jaar / gehuwd / Echtgenoot geen eigen inkomsten in woonland / 2 kinderen van 8 en 10 jaar / geen aftrekposten / IB berekeningen / Gemeentelijke belastingen 7% / inclusief heffingskortingen

	7		8		9 = 8	
SV in land WG	Inwoner BE NL werkgever 100% werkzaam in NL	Inwoner BE BE werkgever 100% werkzaam in BE	Inwoner NL BE werkgever 100% werkzaam in BE	Inwoner NL NL werkgever 100% werkzaam in NL		
Bruto salaris	€ 55.500	€ 55.500	€ 55.500	€ 55.500		
Belasting NL	€ 9.912	€ 0	€ 0	€ 9.912		
Belasting BE	€ 255	€ 8.815	€ 8.815	€ 0		
Premies*	€ 8.358	€ 7.730	€ 7.730	€ 8.358		
Teruggave Compensatieregeling	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0		
Netto	€ 36.975	€ 38.955	€ 38.955	€ 37.230		
Premies WG	€ 9.771	€ 12.958	€ 12.958	€ 9.771		
Loonkosten**	€ 65.271	€ 68.458	€ 68.458	€ 65.271		

	10		11 = 8		12	
SV in woonland	Inwoner in BE NL werkgever 60% werkzaam in NL, 40% in B	Inwoner BE BE werkgever 100% werkzaam in BE	Inwoner NL BE werkgever 60% werkzaam in BE, 40% in NL	Inwoner NL NL werkgever 100% werkzaam in NL		
Bruto salaris	€ 55.500	€ 55.500	€ 55.500	€ 55.500		
Belasting NL	€ 1.414	€ 0	€ 3.385	€ 9.912		
Belasting BE	€ 3.666	€ 8.815	€ 7.827	€ 0		
Premies*	€ 7.217	€ 7.730	€ 7.730	€ 8.358		
Teruggave Compensatieregeling	€ 0	€ 0	€ 1.301	€ 0		
Netto	€ 43.203	€ 38.955	€ 37.230	€ 37.230		
Premies WG	€ 12.958	€ 12.958	€ 9.771	€ 9.771		
Loonkosten**	€ 68.458	€ 68.458	€ 65.271	€ 65.271		

*Als NL SV: inclusief nominale bijdrage zorgverzekering en excl evt zorgtoeslag

II. Toepasselijke 'normale' regels fiscaal en sociale zekerheid/premieheffing

Fiscaal

Art. 15(1) OECD MC:

1. Subject to State unless the employment is exercised in the other Contracting State. If the employment is so exercised, such remuneration as is derived therefrom may be taxed in that other State.

Art. 15(2) OECD MC

2. Notwithstanding the provisions of paragraph 1, remuneration derived by a resident of a Contracting State in respect of an employment exercised in the other Contracting State shall be the provisions of Articles 16, 18 and 19, salaries, wages and other similar remuneration derived by a resident of a Contracting State in respect of an employment shall be taxable only in that taxable only in the first-mentioned State if:

- a) the recipient is present in the other State for a period or periods not exceeding in the aggregate 183 days in any twelve month period commencing or ending in the fiscal year concerned, and
- b) the remuneration is paid by, or on behalf of, an employer who is not a resident of the other State, and
- c) the remuneration is not borne by a permanent establishment which the employer has in the other State.

Zie ook Besluit 12 januari 2010 inzake kortdurende tewerkstellingen

Sociale zekerheid werknemer

- Mits voldaan aan de personele werkingsfeer (art. 2 Vo. 883/2004), materiële werkingsfeer (art. 3 Vo. 883/2004) en territoriale werkingsfeer (art. 355 VWEU en art. 52 VEU)
- Art. 11, lid 3, onderdeel a, Vo. 883/2004 => aangewezen wetgeving = werkstaat

Sociale zekerheidspremies werknemer bij werken in twee of meer lidstaten

- art. 11, lid 3, onderdeel a, Vo. 883/2004 => werkstaat
- bij werkzaamheden in twee of meer lidstaten => art. 13, lid 1, onderdeel a (en b), Vo. 883/2004
  - => 25% of meer in woonstaat => verzekerd in woonstaat
  - => 25% van werktijd en/of salaris => art. 14, lid 8, Vo. 987/2009
  - => in komende twaalf maanden => art. 14, lid 10, Vo. 987/2009

III. Enige initiatieven en nadere regelgeving

Aanbeveling Benelux Parlement 23 maart 2021, nr. 920/2

- => opdracht aan regeringen voor onderzoek
- => geharmoniseerd beleid m.b.t. fiscale en sociale statuut van de grenswerknemers binnen de Benelux
- => toe te laten dagen buiten de werkstaat te brengen op 48 dagen (1 dag/week)

- Zie ook: Aanbeveling Benelux Parlement 18 juni 2022, nr. 934/2, <https://www.beneluxparl.eu/wp-content/uploads/2022/06/BNL934-2.pdf> inzake pensioenen van grensarbeiders en telewerk en <https://benelux.int/nl/nieuws/gemeenschappelijk-werkprogramma-2021-2024-benelux-unie-onthult-toekomstplannen/>

Faculteit der Rechtsgeleerdheid

9

Administratieve Commissie (14 juni 2022)

- Soepel omgaan met art. 12 (detachering) en art. 13 (werken in twee of meer lidstaten) Vo. 883/2004
- Tot 1 januari 2023: geen switch van werk- naar woonstaat bij thuiswerken (overgangsperiode)
- Zie AC 125/22REV2: Guidance Note on telework
- Let wel: fiscale 'neutraliteit' is per 1 juli beëindigd

Faculteit der Rechtsgeleerdheid

10

OECD

Tijdens pandemie: zie ['Updated guidance on tax treaties and the impact of the COVID-19 pandemic'](#)

Tax Administration: Towards sustainable Remote Working in a post COVID-19 Environment (19 July 2021)

Teleworking in the Covid-19 Pandemic: Trends and Prospects (21 September 2021)

- => teleworking increased during the pandemic
- => more in large firms than in small ones
- => more women than men
- => after the pandemic greater use of teleworking, but not full time

When will there be more clarification???

Europese Commissie

Annual Report on Taxation (28 June 2022)

- => increasing virtual versus physical presence
- => revealed that many employers formally prohibited their cross-border workers from teleworking from abroad. This was because they perceived the associated increased compliance burdens for both income tax and social security as too high
- => different and various criteria to determine tax residence status by MS which lead to risks of double taxation or non-double taxation
- => de-minimis limits in the DTCs between Luxembourg and its neighbouring countries (Germany, France, and Belgium), ranging between 19 days per year (with Germany) to 34 days per year (with Belgium and France)
- => As labour mobility and the use of teleworking become more widespread, the current agreements may not be sufficient to withstand the effects of digital change. The EU needs to assess and prepare the way forward.

MoveS Report Social Security and Tax Law in Cross-Border Cases (July 2022)

- => clarification of 'telework' and 'home-offices'
- => synchronized solutions for telework (AC + OECD) as quickly as possible

European Labour Authority (29 July 2021)

- ELA collects country-specific information on the impact of teleworking during the COVID-19 pandemic on the applicable social security
- Full report + country fiches see <https://europa.eu/!DVkTkM>

Advies Europees Economisch en Sociaal Comité (13 juli 2022)

Belastingheffing bij grensoverschrijdende telewerkers
en hun werkgevers (ECO 585)

- => wellicht belastingregels voor particulieren
aanpassen. Regels moeten makkelijk na te leven zijn
- => EC moet nagaan of een zgn. éénloketsysteem mogelijk
is
- => actualiseren van wetgeving
- => nauwere samenwerking belastingdiensten

Tot nu toe geregeld fiscaal ...

- o.a. België-Luxemburg: 31 augustus 2021 avenant
grensarbeider mag 34 dagen thuiswerken en blijft in
de werkstaat belastbaar (en Luxemburg-Frankrijk)
- Nederland-België: geen specifieke maatregel in het
nieuwe belastingverdrag
- Nederland-Duitsland: wordt nog verkend
- Er is wel een intentieverklaring

IV. Hoe nu verder na de crisis? Enige mogelijke issues

- Art. 15 OECD MC leidt tot salary split
- BE/DE grenswerker: niet meer voldoen aan eisen gekwalificeerd buitenlands belastingplichtige (BE en DE hebben vergelijkbare regelingen)
- Verhoging (administratieve) lasten (bijv. premieafdracht in woonstaat)
- Discoördinatie tussen belasting- en premieplicht
- Gevolgen voor arbeidsrecht (bijv. loondoorbetaling bij ziekte)
- Geen samenhang meer met cao's/bovenwettelijke sociale zekerheid => bijv. pensioen
- Ontstaan v.i. door thuiswerken* => Nederland en België willen werkgevers zo veel mogelijk duidelijkheid verschaffen d.m.v. o.v.k. Idem met Duitsland
- Zie o.a. brief van 8 juli 2022, https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2022Z18152&did=2022D38572

* Zie 'Updated guidance on tax treaties and the impact of the COVID-19 pandemic' 'OECD Secretariat analysis of tax treaties and the impact of the COVID-19 crisis'.

Mogelijke oplossingen?

- Staatssecretaris* => aan B en DId voorgesteld om te onderzoeken of een thuiswerkdrempel in belastingverdragen mogelijk is => geen veranderingen in belastingheffing (Discoördinatie tussen belasting- en premieheffing zoveel daar waar mogelijk is voorkomen (Notitie Fiscaal Verdragsbeleid 2020, Kamerstukken II 2019/20 25 087, nr. 256)
- Sociale zekerheid: 40%-criterium i.p.v. 25%-criterium?
- Alleen bij één werkgever
- Op basis van art. 8, lid 2, of art. 16, lid 1, Vo. 883/2004

* Kamerstukken II 2020/21, 35 572, nr. 23, p. 17-18

Artikel 8, lid 2, Vo. 883/2004

- '2. Twee of meer lidstaten kunnen zo nodig onderlinge verdragen sluiten die berusten op de beginselen van deze verordening en die in overeenstemming zijn met de geest ervan.'
- Zie ook artikel 8, lid 2, Verordening nr. 987/2009: 'De lidstaten kunnen zo nodig onderling overeenkomsten afsluiten betreffende de toepassing van de in artikel 8, lid 2, van de basisverordening bedoelde verdragen, mits deze overeenkomsten de rechten en verplichtingen van de betrokkenen onverlet laten en zijn opgenomen in bijlage 1 van de toepassingsverordening.'

Artikel 16, lid 1, Vo. 883/2004

- '1. Twee of meer lidstaten, de bevoegde autoriteiten van deze lidstaten of de door deze autoriteiten aangewezen instellingen kunnen in onderlinge overeenstemming in het belang van bepaalde personen of groepen personen, uitzonderingen op de artikelen 11 tot en met 15 vaststellen.'
- Vgl. Rijnvarenden
- Zie ook Brief Ministerie van SZW, Toekomstvisie op de effecten van thuiswerken voor grensarbeiders, 17 december 2021
- Zie ook https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2022Z18152&did=2022D38572
- Zie ook AC 125/22REV2 voor voorwaarden van toepassing op art. 16-overeenkomsten m.b.t. telework

Enige randvoorwaarden nieuw beleid

- Duidelijkheid verkrijgen wat nu onder thuiswerken kan worden verstaan
- Slechts bij werken voor één werkgever
- Samenwerking vereist met andere staten
- Streven naar zoveel mogelijk coördinatie tussen belasting- en verzekeringsplicht
- Houd oog voor de gevolgen voor het arbeidsrecht
- Houd oog voor de gevolgen voor de regionale arbeidsmarkt
- Grenswerker moet weten waaraan hij of zij toe is

Slotopmerkingen

- Teleworking of thuiswerken staat op de kaart bij veel organisaties
- Het is tijd om maatregelen te nemen

Toon moed en bedankt voor uw
aandacht!

POWERPOINT PRESENTATIE

Dhr. Franz Clément, LISER, Luxemburg

Bruxelles, le jeudi 13 octobre 2022

CONFÉRENCE ITEM – BENELUX

L'AVENIR DU TRAVAIL / TRAVAIL A DOMICILE DANS UNE PERSPECTIVE TRANSFRONTALIERE

Franz CLEMENT, Docteur en Sociologie.

Titre de l'évènement

Date | Lieu

1

L'état de la situation entre la Belgique et le Luxembourg

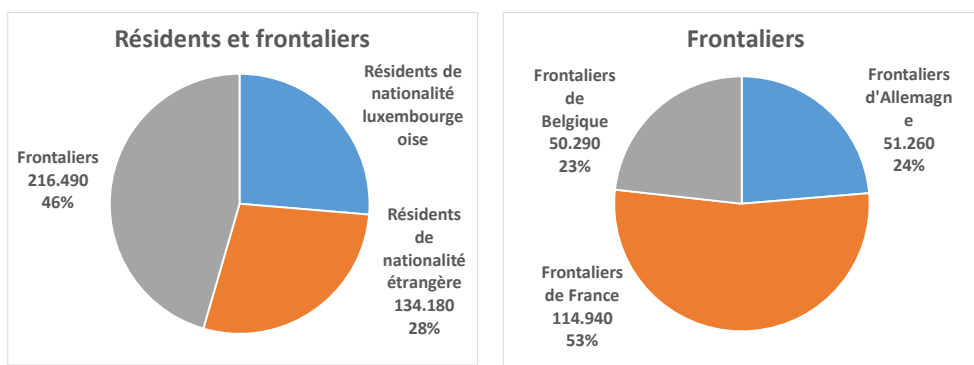
**Au 31 mars 2022, 50 290 travailleurs frontaliers
belges exercent au Luxembourg, soit 23% de
l'ensemble des travailleurs frontaliers exerçant au
Grand-Duché.**

Titre de l'évènement

Date | Lieu

2

L'état de la situation entre la Belgique et le Luxembourg

Titre de l'évènement

Date | Lieu

3

L'état de la situation entre la Belgique et le Luxembourg sur la question du télétravail

Le « télétravail », c'est quoi au juste?

24 ou 34 jours de télétravail?

La question des normes à ne pas dépasser et le Règlement européen 883/2004

Le dernier accord belgo-luxembourgeois en matière de télétravail et son exécution

Divers

Titre de l'évènement

Date | Lieu

4